

ускладнює його ще й своїм, додатковим смислом. Отримані дані доводять, що студенти пов'язують цей концепт з честю, повагою до себе, свого оточення. Другу позицію відведено концепту «доброта»: 22% респондентів вважають цю рису вкрай важливою для сучасної людини.

Цікавим видається співвідношення концептів «взаємодопомога» та «милосердя»: 10% студентів поставили концепт «взаємодопомога» на другу позицію, 12% – на шосту. По 14% респондентів поставили концепт «милосердя» на першу і шосту позиції, проте чітко розмежувати ці поняття не вдалося, що не випадково, адже семантично вони дуже близькі: коли люди допомагають один одному без примусу, без оплати або допомоги у відповідь, а через співчуття до них – це взаємодопомога. Милосердя – це теж жалість, співчуття до людей, готовність допомогти, не чекаючи подяки.

Більшість студентів поставили концепт «виховання» на восьму (24%) і шосту (20%) позиції. Майже всі відвели концепту «дотримання правил етикету» дев'яту (28%) і десяту (26%) позиції. Жоден із учасників анкетування не поставив його на перше місце! На жаль, в умовах нашого буття і поняття «делікатність» відійшло на останню, десяту позицію. Отримані дані можуть свідчити й про невміння або ж небажання людей зберігати спокійні, доброзичливі стосунки з усіма, хто їх оточує.

Підводячи підсумок анкетування, впевнено можемо стверджувати, що рівень морального розвитку студентів Житомирського державного університету імені Івана Франка достатньо високий. Студенти цінують любов, дружбу, сім'ю, готові допомагати людям, розуміють необхідність морального й духовного розвитку. Мовна особистість студента-філолога унікальна, у неї є своя мова і своя система цінностей.

Список використаних джерел:

1. Караулов Ю.Н. Русский язык. Энциклопедия. – М.: Большая Российская энциклопедия, Дрофа. 1997. – 722 с.
2. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. – М.: Наука, 1987. – 261 с.
3. Караулов Ю.Н. Способ аргументации как характеристика языковой личности // Вопросы философии: Межвуз. сб. научных трудов. Вып. 6-7. – Ереван: Изд-во Ереванского ун-та, 1988. – 384 с. – С. 211-218.
4. Красных В.В. Основы психолингвистики и теории коммуникации. – М.: Гнозис, 2001. – 270 с.

Руднянин О.І.

аспірант,

Науковий керівник: Баран Є.М.

кандидат філологічних наук, доцент,

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ТЕМАТИЧНІ АСПЕКТИ ЕПІСТОЛЯРНИХ ДІАЛОГІВ ЮРІЯ ШЕВЕЛЬОВА ТА ОЛЕКСИ ІЗАРСЬКОГО

Важливе місце в історії розвитку української літератури займає дослідження письменницького епістолярю. Листи, щоденники, спогади дають змогу простежити, як формувалася письменник, як розвивалися його художні й естетичні смаки,

народжувалися мистецькі твори, допомагають краще зрозуміти світоглядні позиції автора, свідчать про його напружену діяльність. Завдяки епістолярній спадщині ми маємо можливість вивчати як повсякденність певної епохи загалом, так й конкретну особистість зокрема.

Останнє десятиліття в українському літературознавстві було досить плідним щодо вивчення приватної кореспонденції письменників. Насамперед інтерес до епістолярних пам'яток позначився на масовому виданні листування письменників-класиків та науковому коментуванні цих творів. Досить звернутися до відомих публікацій листів Т. Шевченка, Марка Вовчка, І. Франка, В. Винниченка, М. Коцюбинського, В. Стефаника, Лесі Українки, В. Стуса та інших, щоб зрозуміти, що видання епістолярію вже давно стало важливим та цінним джерелом для вивчення історії письменства.

Метою нашого дослідження стало вивчення приватних листів Юрія Шевельова до Олекси Ізарського. Крізь призму листування ми відкриваємо не тільки нові сторінки біографії і творчого життя автора, відомого українсько-американського славіста-мовознавця німецького походження, історика української літератури, літературного і театрального критика, активного учасника наукового та культурного життя української еміграції – Юрія Шевельова, але й дізнаємося про не менш талановитого письменника-романіста української діаспори, літературознавця, перекладача – Олексу Ізарського (справжнє прізвище – Мальченко), життя та творчість якого є й досі малодосліджені на Україні. Творча спадщина письменника після його смерті повернулася на Батьківщину: рукописи, передані у відповідний відділ Інституту літератури в Києві, листи Юрія Шевельова до О. Ізарського з частиною документів – до Полтавського обласного архіву, книги – в Полтавську обласну бібліотеку імені І. Котляревського та бібліотеку краєзнавчого музею [2, с. 7].

Завдяки книзі, впорядкованої Миколою Степаненком, «Листи Юрія Шевельова до Олекси Ізарського», ми можемо вивчати епістолярне спілкування обох письменників, двох товаришів, яке хронологічно охоплює період від лютого 1946 по жовтень 1996 роки. Оскільки листи Олекси Ізарського до Юрія Шевельова досі ще не знайдені, аналізувати епістолярні контакти цих письменників на рівні «цілісного тексту» неможливо. Та завдяки книзі «Щоденники Олекси Ізарського», ініціатива видання якої належить голові Полтавської філії Суспільної Служби України – Ганні Кіященко, можна простежити перипетії їхніх «діалогів на відстані».

До книги «Листи Юрія Шевельова до Олекси Ізарського» увійшло 265 листів, які були написані у різний період та у різних країнах, насичені важливими подіями і фактами, постатями, які творили нашу історію. Через усе листування проходять різноманітні теми, включаючи особисті внутрішні переживання. Починаючи з 240-го листа, у книзі подані листи без дати, які охоплюють період від 1947 року.

Юрій Володимирович Шевельов та Олексій Григорович Мальченко – це дві талановиті постаті, яких поєднала доля не тільки через те, що жили на чужині, що працювали у схожому напрямку, спілкувалися з спільними знайомими відомими людьми, та, вони були близькими по духу. У «Висмиках» зі щоденників Олекси Ізарського знаходимо перший запис про зустріч з Юрієм Шевельовим 25-28 грудня 1964 року у реальності, а не на папері: *«Український інститут на 79 вулиці. ... Після доповіді Г. Костюка я вийшов з залі на другому поверсі, а мене взяв за руку Ю. Шевельов: «Ви посоліднішали, але не постаріли». Сам він – у «нормі», трохи втомлений, зів'ялий. Зразу відчувся старий контакт між нами: ні з ким мені так добре не говорилося, як з ним»* [1, 67].

Олекса Григорович впродовж свого творчого життя вів переписку з багатьма письменниками та вченими, серед яких Улас Самчук, Григорій Костюк, Михайло Орест, Петро Одарченко, Дмитро Нитченко, Ігор Качуровський, та листування з Юрієм Володимировичем Шевельовим для нього було найцінніше. У своєму щоденникові він писав: 27.03.87: *«Написав Ю. Шевельову. Перечитав його останній лист... Його листи – найзначніші в моєму архіві...!»* [1, с. 343].

Довкола різноманіття тем вивченого епістолярію, основною залишається тема книги, розвитку як власної, а загалом і української літератури. У листі датованим 8 листопада 1951 року Юрій Шевельов пише «автобіографічний» вірш про книгу:

«Він зрадить, і зрадить вона.

Не зраджує тільки книга:

Розкрилась, лягла навznak,

Але не моя, а всіх: крига.

Цікаво дізнатись, чи є життя,

І, власне, коли воно почнеться.

Рядки мигтять.

Вогонь спалює нетлі.» [3, с. 55-56]

Часто обговорюють долю України. Після поїздки до Батьківщини, Юрій Шевельов відповідає на лист Олексі Ізарському під враженням від відвідин: 17 жовтня 1990 року: *«Ваше уявлення, що – цитую – «занедбано все, замучено, сплюндровано» – вибачте, типово емігрантське, ансьєн-режимове. Усе це далеко складніше. Проти Заходу, звичайно, все бідно й трудно, але країна – не в руїні, люди повні енергії. Ледве чи зрушення досягне мети, але я не виключаю й такої можливості. Але що стільки є живого й творчого після такого режиму – це справді чудо. А ще більше чудо, що з них або майже з них тип ледачого хахла. Тутешні люди вгризаються в життя, і слово їх тверде, певне й безжалісне. Режим і життя виховали новий татунок людини»* [3, с. 263]. Зазначимо, що «ансьєн-режим» англійською мовою *ancient regime* в перекладі означає «застарілий режим».

Через усі листи Юрія Шевельова та щоденники Олекси Ізарського найглибше проходить тема самотності, непотрібності, туги, старості, смерті. Олекса Григорович пише про свій внутрішній стан на власний день народження: 30.08.66: *«Мені 47. Почуття ... розгубленості. Сум, відчай. Як провалля – здогади про трагічність людського буття. Сум і радість б'ють з одного джерела: мій день»* [1, с. 98].

Неодноразово Юрій Володимирович намагається підбадьорити настрої Олекси Ізарського, та не завжди й йому вдається почуватися щасливим, самотність пригнічує й самого Шевельова. Наприклад, у листі за 22 вересня 1991: *«Тим часом вітаю з початком сімдесят третього. Не журіться. Це теж вік це «діцький». Справжні трюки починаються з вісімдесятьох... А це ще золота осінь»* [3, с. 276].

У листах Юрія Шевельова зустрічаються іншомовні вирази, цитати, уривки. Так, наприклад, у листі від 5 липня 1976 року пише до Олекси Ізарського: *«Wie klein es ist, womit wir ringen, Was ringt mit uns, wie ist es gross». А Ви кажете – перекладати Рільке. Я вже 30 років думаю, як би це можна перекласти – і не можна. Занадто просто. Усі наші переклади на контурах»* [3, с. 103]. Зазначимо, що «*Wie klein es ist, womit wir ringen, Was ringt mit uns, wie ist es gross*» є уривком з вірша «*der Schauende*» Reiner Maria Rilke, в перекладі з німецької мови дослівно: «яке мале те, з чим ми боремося, що бореться з нами, яке воно велике». У перекладі В. Стуса (кінець 1960-х років): Райнер Марія Рільке «Споглядаючи»: «Мізерне все, з чим ми воюєм, велике ж завше боре нас» [4]. Часто пише Юрій Шевельов до Олекси

Ізарського: «Як казав велекий Гете, чи хто там, Ду муст ентберен» [3, с. 165]. «Entbehren sollst du! sollst entbehren!» у перекладі М.Лукаша: «Страждай, терпи! Терпи, страждай!» із трагедії «Фауст», Йоганна Вольфганга фон Гете [5, с. 23].

Проаналізувавши дослідження епістолярію Юрія Шевельова та Олекси Ізарського, можна зробити висновки, що їхні «дальні діалоги», вивчені за допомогою листів та щоденників займають вагоме місце не тільки в процесі освоєння літературної спадщини обох письменників, але й у розвитку української літератури загалом. Оскільки окрім приватних повідомлень, що стосуються літературного розвитку самих авторів, листи та щоденники насичені важливими подіями і фактами, густо населені постатями, які творили нашу історію, сумлінно трудилися на ниві духовності, науки, просвітництва. За допомогою складових частин можна сформуванати цілісну картину спілкування Юрія Володимировича і Олекси Григоровича, а також простежити основні віхи творчого життя літературознавця, письменника, перекладача – Олекси Ізарського, який є й досі маловідомим на Батьківщині.

Список використаних джерел:

1. Ізарський О. «Висмики» з щоденників. 1940-1980-і роки. Полтава: Динамік, 2006. – 392 с.
2. Ізарський О. Ранок: повість / Олекса Ізарський. – Полтава: Дивосвіт. 2012. Вид. 2-е. – 140 с.
3. Листи Юрія Шевельова до Олекси Ізарського / автор і упоряд. Микола Степаненко. Полтава: ПП Шевченко Р.В., 2014. – 388 с.
4. Поезії М.Р. Рільке та їх українські переклади. URL: <http://rilke.org.ua/verses.html>
5. Шевельов Ю. Без назви/Sans Titre/Untitled. Сучасність. Мюнхен. Грудень 1986. – Ч. 12(308). – С. 23.
6. Шевельов Ю. (Юрій Шерех). Я – мене – мені... (і докруги): Спогади. Харків. Нью-Йорк: Видання часопису «Березіль»; Вид-во М.П. Коць, 2001. – Т. 1. В Україні. – 428 с.

Семків Н.Д.

учитель,

Богородчанська ЗОШ I-III ступенів № 1

Івано-Франківської області

ФЛОРОКОМПОНЕНТНА ЛЕКСИКА У ТВОРЧОСТІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Історична пам'ять – основа самоідентифікації нації. Йдеться про інформацію, що втілює світогляд народу, його місце в історії, відображає погляди, мистецькі здобутки тощо. Творчість Тараса Шевченка є одним із ключових моментів у розвитку історичної пам'яті українців. Тому «Кобзар» можна трактувати як багатокомпонентну поетичну модель українських ментальних архетипів. Шевченкознавство як міждисциплінарна галузь дає невичерпні можливості для пізнання феномена української нації, розкриття все нових аспектів Кобзарєвого поетичного світу.

Флорокомпонентна лексика стала об'єктом дослідження не випадково. На сьогодні, як не прикро визнавати, багатьом сучасникам не до снаги розпізнати